

HET WATERAMBACHT LEIDEN

Verslag van het Symposium ‘Blue Deal Leiden Waterstad’ op woensdag 27 oktober 2021 in de Marekerk te Leiden

1 Opening

Om 13.30 opende Henk Hegeman, de voorzitter van Het Waterambacht Leiden, het symposium en leidde dagvoorzitter John Steegh in. Aanwezig zijn ongeveer 130 personen.

Dagvoorzitter John Steegh

Foto: Philip Pieterse

John Steegh, lid van het Waterambacht, oud-hoogheemraad en oud-wethouder, vertelde dat dit, na drie jaar, het tweede symposium van het Waterambacht was over het water in Leiden en hoopte dat er spijkers met koppen zouden kunnen worden geslagen. Het symposium gaat niet over het water alleen, maar ook over de samenhang tussen water als sturend element, klimaatbeheersing, milieu en klimaat en over transport en recreatie. Kortom “water als het DNA van Leiden”.

Het Waterambacht zoekt steun bij allerlei mensen en instanties: water moet meer in de belangstelling komen en moet genoemd worden. Dat moet uitmonden in de Blue Deal Leiden Waterstad.

Helaas zijn veel plannen en ideeën in het verleden niet opgepakt. Het verhogen van de Gouden Balbrug bijvoorbeeld is, hoewel opgenomen in het collegeakkoord, uiteindelijk gesneuveld in de gemeenteraad. Er zijn nu nieuwe kansen in de aan te leggen stadswijk Westerpoot: het water kan daar zo'n belangrijke rol spelen dat de wijk misschien wel 'Waterpoort' genoemd zou kunnen worden. En ook het openen van het Kort Rapenburg is zo'n nieuwe kans.

2 Als water sturend is, Rogier van der Sande, dijkgraaf Hoogheemraadschap van Rijnland

*Dijkgraaf Rogier van der Sande
Foto: Philip Pieterse*

De eerste gastspreker, Rogier van der Sande, dijkgraaf van het hoogheemraadschap van Rijnland, kondigde aan dat hij in zijn betoog wat breder zou kijken dan alleen naar een Blue Deal. Hij constateerde dat het organiseren van een symposium over water op het juiste moment komt: in verband met de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 en het nieuwe Waterbeheerplan van het hoogheemraadschap dat recent de inspraak is ingegaan.

Hij noemde drie factoren die van belang zijn bij het waterbeheer: meer landelijke regie op de ruimtelijke inrichting, voldoende geld en tijdig - dus nu al - beginnen. Dit alles met het oog op het klimaatrapport van het IPCC van augustus en het KNMI-rapport van maandag 25 oktober jl. waarin een sterkere stijging van de zeespiegel voorzien wordt dan eerst gedacht en duidelijk wordt dat vooral de weersextremen vaker en heviger zullen gaan voorkomen.

Hij legde sterk de nadruk op anticiperen: het weer wordt niet pas in 2100 extreem. Er moet dus geld gereserveerd en weggezet worden, want maatregelen zijn kostbaar. Nederland was altijd goed in waterbeheer, maar zal dat in de toekomst ook nog zo blijven? Klimaatveranderingen gaan steeds sneller en dus zullen wij ook sneller moeten reageren.

Ook het hoogheemraadschap van Rijnland (“het oudste, het mooiste en het beste waterschap van Nederland”) houdt zich intensief bezig op verschillende gebieden als steden, landbouw, technische ontwikkelingen. Van groot belang wordt het beheer van de ruimte: die is in Nederland gewoonweg te klein om alle doelen te kunnen verwezenlijken. Er moeten centrale normen voor waterveiligheid en klimaatadaptatie komen. Dat geeft de gewenste duidelijkheid en richting (net zoals bijvoorbeeld bij brandveiligheidsnormen). Die klimaatadaptatie gaat veel geld kosten en dat moet niet naar de toekomst worden doorgeschoven want dan wordt de wateroverlast nog vele malen hoger.

Ten slotte ziet hij dat jongeren zich veel meer zorgen maken om de gevolgen van de klimaatveranderingen en denkt hij dat zij veel meer actie willen om maatregelen te nemen: het is hún toekomst tenslotte. Dat vraagt van de huidige generatie dat zij bij het nemen van beslissingen de bril van de jeugd moeten opzetten.

De huidige generatie moet, kortom, de problemen niet afwentelen op de toekomstige generaties: WIJ moeten NU handelen.

3 Wat betekent de Blue Deal voor het waterbeleid van Leiden? **Ashley North, wethouder Leiden**

Vervolgens nam Ashley North, wethouder Duurzaamheid, Mobiliteit en Beheer van de openbare ruimte, het woord. De presentatie van de heer North vindt u [hier](#).

Wethouder Ashley North

Foto: Philip Pieterse

De wethouder schetste de positie van Leiden als stad van kunst en kennis, stad van water, inspiratiebron voor schilders en wetenschappers. In een powerpoint-filmpje liet hij daar vele voorbeelden van zien. En niet alleen in het verleden was dat zo, in het BioScience park is een paar weken geleden een proefopstelling over waterbeheer opgezet.

Leiden heeft 110 kilometer watergang, waarvan 28 kilometer singel en gracht. Het beleid over het water voor de komende tien jaar is vastgelegd in de Omgevingsvisie 2040, waarin uiteengezet wordt dat men een groen-blaue structuur wil voor klimaatadaptatie en mens en natuur. Verder is er het “Integraal Waterketenplan”, een samenwerkingsverband tussen de gemeenten in de Leidse regio, het hoogheemraadschap van Rijnland en Dunea.

Afgelopen jaren was er zowel last van hitte als van wateroverlast. Ook de inwoners van Leiden moeten betrokken worden bij de maatregelen om zowel het een als het ander tegen te gaan. In de praktijk zullen er rioleringen vervangen gaan worden om afval- en hemelwater te scheiden en bovengronds zal er aanleg van regentuinen kunnen plaats vinden zoals dat nu al in het Noorderkwartier gebeurt, maar in de toekomst ook in acht andere wijken. En een mooi voorbeeld om de jeugd al vroeg in water en natuur te interesseren zijn de natuurspeeltuinen, zoals bij het Katoenplein.

Mobiliteit zal duurzamer moeten worden: misschien zal het vervoer over water kunnen toenemen, maar dat vergt wel het opheffen van parkeerplaatsen aan de grachten. Dit proces is al aan de gang met de gedachte aan de toekomst: bevoorrading over water.

4 Discussie

De dagvoorzitter geeft hierna gelegenheid tot het stellen van vragen:

Een eerste vraag gaat over het instellen van vispassages. Dijkgraaf Rogier van der Sande schetst de problematiek van water uit de polders tegenover het boezemwater. Gemalen verhinderen het instellen van vispassages; om deze mogelijk te maken moet er een kosten-baten analyse gemaakt worden en die zal voorlopig op de meeste plaatsen niet ten gunste van vispassages uitvallen.

Een roeier klaagt over de toename van het recreatief gebruik van het water: “veel te veel bootjes”. De wethouder geeft de overlast toe, het is een gekend probleem, maar er is tot nu toe geen gemeentelijk waterbeleid. Het is een aandachtspunt.

De havenmeester van de Historische Haven sluit zich daarbij aan en John Steegh concludeert: “we vallen eigenlijk in het zwaard van ons eigen succes”.

5 Terugkoppeling discussiegroepen

Het volgende agendapunt is de terugkoppeling van de 's ochtends gehouden discussiegroepen. De terugkoppeling wordt gegeven door de bij de groepen betrokken leden van het Waterambacht.

5.1 Discussiegroep 1 ‘Hoe combineer je biodiversiteit, klimaatadaptatie en recreatie met waterkwaliteit?’

Rapporteur Jan Wieles doet verslag van de discussie in groep 1 ‘Hoe combineer je biodiversiteit, klimaatadaptatie en recreatie met waterkwaliteit?’. De groep werd voorgezeten door Helias Udo de Haes.

Er is al ruim 20 jaar een Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Die heeft mede geleid tot een verdubbeling in Nederland van het oppervlaktewater dat aan de kwaliteitsnormen van de KRW voldoet, zij het dat die verdubbeling is van een schamele 3% naar een even bedroevende 6%.

Desgevraagd in het kennismakingsrondje zagen de deelnemers aan de discussiegroep als grootste waterprobleem de vervuiling van de grachten; zo is de bodem van de Nieuwe Rijn tegenwoordig van plastic. Hierbij speelt zeker ook het gebrek aan handhaving. Wat biodiversiteit betreft: de waterkwaliteit verbetert op zich wel, maar dat heeft ook mede als resultaat dat ongewenste exoten, zoals de Amerikaanse rivierkreeft, goed gedijen en zich nagenoeg ongeremd vermenigvuldigen ten koste van de inheemse soorten vis.

Bij klimaatadaptatie kunnen we onder meer denken aan nieuwe manieren om lokaal energie te verkrijgen: geothermie en aquathermie. Ook hier kleven voor het milieu goede maatregelen de nodige problemen aan: bij geothermie is de kans groot dat het grondwater en de daarmee in verbinding staande drinkwaterreservoirs vervuild worden door lekkende boorputten; er is in Nederland (nog) geen dichte waterput te vinden. En bij aquathermie kan het drinkwater te warm worden door er langs lopende warmwaterleidingen.

Ook meer mogelijkheden voor recreatief gebruik van water, zoals zwemmen, hebben weer hun eigen ongewenste effecten.

Het is kortom geen simpele zaak: maatregelen voor verbetering van het milieu hebben vaak negatieve neveneffecten. Er moet daarom een brede visie op de ontwikkeling van het water ontwikkeld worden, de tegenstrijdige effecten en belangen vragen om een integrale afweging. Een uitgebreider verslag vindt u [hier](#).

5.2 Discussiegroep 2 ‘Kort Rapenburg weer open’

De tweede discussiegroep had als discussiepunt: ‘Kort Rapenburg weer open’, onder leiding van Paul Birker. Uitgaande van de gedachte “Hoe geef je een stad door aan de volgende generatie?” kom je toch al gauw weer op de rol van het water: wonen, transport, horeca. Men vindt dat er te weinig aandacht voor de rol van het water is. Maar het weer openleggen van het Kort Rapenburg stuit toch ook op problemen: bewoners zien toch wel graag een extra brug, en ook de bus zou er nog langs moeten kunnen. De wethouder noemde de alternatieve busroutes waarmee de gemeente gaat experimenteren. Bovendien vrezen ze overlast van de vele bootjes en dan vooral ’s nachts.

Een uitgebreider verslag vindt u [hier](#).

5.3 Discussiegroep 3 ‘Openbaar vervoer en transport over water’

Discussiegroep 3 had als onderwerp: ‘Openbaar vervoer en transport over water’.

Rapporteur/voorzitter John Marks legde er de nadruk op dat het water ooit hét transportmiddel in Leiden was. Je moet het transport integraal bekijken: van fabrikant via transportmiddel naar de eindontvanger. Problemen daarbij zijn: de hoogte van bruggen, overslagpunten en obstakels als bijvoorbeeld de dam in de Maresingel. Ook de infrastructuur is van belang: bijvoorbeeld overslagpunten, elektrische laadpalen; en bij het ontwikkelen van nieuwe woonwijken moet het water een belangrijke plaats krijgen. Je zou daarmee klein moeten beginnen: pilots opzetten. En is er bij investeerders/projectontwikkelaars interesse in openbaar vervoer in de stad? De gemeente moet hier het initiatief nemen om partijen bij elkaar te brengen. Maar daarvoor is wel een visie nodig.

Een uitgebreider verslag vindt u [hier](#).

5.4 Discussiegroep 4 ‘Vrij zicht op Rapenburg, Steenshuur, Herengracht en Oude Singel’

De vierde discussiegroep had als onderwerp ‘Vrij zicht op Rapenburg, Steenshuur, Herengracht en Oude Singel’. Voorzitter en rapporteur Piet de Baar inventariseerde de problemen: auto’s moeten uit de stad verdwijnen maar ze moeten wél ergens heen. Ook fietsen geven flink wat overlast. En wat gaat er met de lege walkanten gebeuren? Fietsenrekken, tuintjes, picknick-tafels, vergrote boomspiegels? Bezwaarlijk is dat alles onderhouden moet worden en vooral ook dat er gehandhaafd moet worden. Een uitgebreider verslag vindt u [hier](#).

5.5 Discussie

Na de presentatie van de bevindingen uit de discussiegroepen vond er een discussie plaats over de genoemde punten:

Het probleem van de bussen over het Kort Rapenburg kon de wethouder ontzenuwen door te wijzen op het instellen van de centrumroute, waardoor het aantal passerende bussen aanmerkelijk zou verminderen. Misschien zouden kleinere busjes ook een oplossing zijn?

Een inwoner van Oegstgeest vermeldde ook dáár wateroverlast waar door de gemeente (naar zijn idee) te weinig aan gedaan werd. Hij deed een klemmende oproep aan gemeenten: laat je oren niet teveel hangen naar projectontwikkelaars. Politiek dus weer. De wethouder antwoordde daarop dat elke gemeente zijn eigen keuzes maakt. Als voorbeeld noemde hij dat Leiden al wel een hemelwaterverordening had, maar Oegstgeest nog niet.

6 Transport over water in Leiden, Peter de Bruijn, programmadirecteur, co-founder KOTUG CityBarge

De presentatie van Peter de Bruijn, programmadirecteur en co-founder KOTUG CityBarge en afkomstig uit Den Haag, betrof ‘Transport over water in Leiden’. Hij hield een gloedvol pleidooi voor de Blue Deal Leiden Waterstad en was er helemaal vóór. De sheets van de heer De Bruijn vindt u [hier](#).

Peter de Bruijn, KOTUG CityBarge

Foto: Philip Pieterse

Hij startte met een indrukwekkend filmpje van CityBarge over transport over water. Het water ligt overal nog en met moderne technieken zou er zó weer vervoer over water kunnen plaats vinden: integraal, dus van fabrikant tot consument. Diepte van het water en hoogte van de bruggen is oplosbaar met de nieuwe boten.

KOTUG-CityBarge bv is een samenwerkingsverband van KOTUG-international met Circle Line Logistics BV, dat als doel heeft steden leefbaarder te maken door milieuvriendelijk vervoer over water en dan vooral met behulp van een modulair systeem, waarbij containers voor verschillende goederen gebruik maken van hetzelfde scheepsplatform. Het vervoer van goederen moet met schepen van verschillende grootte plaatsvinden. In de toekomst valt te denken aan het vervoer van huisafval, bedrijfsafval, en het aan- en afvoeren van bouw materiaal. In Utrecht is hiermee een proef gaande: het is wel duurder, maar gaat sneller. Het is ook een duurzame manier van vervoer, want de boten zijn elektrisch.

In 2022 zou deze manier van vervoer al kunnen starten, maar de stad moet daartoe wel het initiatief nemen.

Vragen

Vragen uit het publiek betreffen de zwaarte van de accu's: hebben de boten dan niet teveel diepgang? De spreker legt uit dat het niet om traditionele boten gaat, maar om een heel nieuw type dat heel weinig diepgang heeft en houdt. Een andere vraag betreft de overlaadplaatsen.

De spreker zegt dat dat technisch mogelijk is, maar dat ‘de politiek’ er wel ruimte voor moet creëren. Een volgende vraag gaat over Europese standaards, zijn die er al? Spreker adviseert klein te beginnen, maar legt wel de nadruk op normalisatie. Een laatste vraag gaat over het gebruik van waterstof en lithiumbatterijen. Onzeker wat het gaat worden, dus je moet flexibel zijn.

7 Leiden en de Blue Deal, Jeroen Maters, initiatiefnemer Stadslab

De laatste spreker, Jeroen Maters, initiatiefnemer van het Stadslab en het Singelpark, noemde zijn lezing [‘Leiden en de Blue Deal’](#).

Jeroen Maters, Stadslab

Foto: Philip Pieterse

Onder de aankondiging “Ons blauwe goud” gaf hij een overzicht over het ontstaan en de ontwikkeling van het Singelpark. Leiden is de stad met de grootste vestingstructuur in Europa en een jaar of tien geleden realiseerde de spreker zich dat dat verplichtingen schept en dat we daar iets mee moesten doen. En het blijkt nu een enorm succes: 700.000 wandelaars in een jaar. Er wordt al weer geklaagd over te grote drukte. De remedie in de grote wereld is dan: meer wegen aanleggen en dat zou kunnen door aan de buitenkant van de singels óók een looppad aan te leggen. Het voordeel is dat de wandelaar dan een aardiger zicht heeft op de historische binnenstad, maar op ’t ogenblik ontbreken nog hele stukken wandelweg.

Ook het water van de singels zou als ronde doorvaarbaar moeten worden: de dam in de Maresingel is een obstakel. En ook de Gouden Balbrug is een belemmering om op de singels te komen. Noord Leiden is langzamerhand een A-locatie geworden en zou ook over water toegankelijk moeten zijn. Bovendien is het lozen van warm water in de singel toch niet meer van deze tijd. Waarom niet (weer) een pijp met lozing in de Haarlemmertrekvaart? Of het nu al weer 10 jaar oude idee van het Waterambacht om een ringleiding in de singels aan te leggen om het warme water te vervoeren naar bijvoorbeeld de Hortus-kassen en de Meelfabriek? En er zijn meer oplossingen. Spreker vertoont een mooi filmpje van een vaartocht over de Leidse grachten (zonder de dam).

Dan zijn er nog mogelijkheden met de Leidse bruggen: op 26 september heeft een groep van circa 30 mensen de 100-bruggenloop gedaan, eindigend bij de oudste brug op de Vismarkt. Spreker vertoonde een fraaie animatie. Maters wil hier een jaarlijks terugkerend evenement van maken, te beginnen met 24 september 2022.

Een laatste droom is de “Veste promenade”, drie kilometer over de oude vesten uit ca. 1350, waar restanten of reconstructies van stadsmuren staan. Deze promenade is een binnenring van het Singelpark en kan daar met ‘spaken’ via straten mee verbonden worden. Uiteraard speelt hier het parkeren een grote rol. Via herinrichting kan deze promenade zeer aantrekkelijk worden gemaakt.

8 Burgemeester Haan van Maassluis over de trekschuit en pauze

De burgemeester van Maassluis benadrukt het belang van het onderwerp van het symposium en geeft nog enige informatie over de bouw van de trekschuit die naar tekeningen van 250 jaar geleden is gebouwd en als vaste ligplaats Maassluis heeft. Daar kan hij worden bezichtigd en van daaruit zal elk weekend gevaren worden.

9 Pauze

Hiermee eindigt het eerste deel van het symposium.

Een film over de aankomst van de trekschuit in Leiden diezelfde ochtend wordt daarna nog in de pauze vertoond.

<https://www.youtube.com/watch?v=md6p0LCExk8>

Tevens werden enige van de onderstaande YouTube-filmpjes over de bouw van de trekschuit vertoond.

https://www.youtube.com/watch?v=ogz3QQWQY_Y

<https://www.youtube.com/watch?v=kOsL8M1m8q4>

https://www.youtube.com/watch?v=qC_3-QRTXaY

https://www.youtube.com/watch?v=m_qrzISPd3Y
<https://www.youtube.com/watch?v=E1ibUf7Wpl8>
<https://www.youtube.com/watch?v=vfUq-v8WMLY>

10 Discussie

Na de pauze is er tijd voor discussie.

Een buurtbewoner vraagt of het niet mogelijk is de universiteit naar buiten de stad te verplaatsen vanwege veel overlast en veel verkeer. De wethouder wijst dit idee resoluut van de hand; hij ziet liever een autovrij Rapenburg.

Een andere bewoner klaagt over de evenementen in de binnenstad. De bruggenloper, Jeroen Maters, vraagt om enige clementie.

Een andere klacht gaat over de overlast en vervuiling op de Oude Rijn. De klager vindt dat er te weinig gehandhaafd wordt. De wethouder geeft dat toe en geeft daar ook de redenen voor.

Een bezoeker raadt het Waterambacht aan een selectie te maken van al zijn wensen: er zijn zoveel tegenstrijdige belangen dat lang niet alles gerealiseerd kan worden. De dagvoorzitter pareert dat het niet aan het Waterambacht is om belangen af te wegen: “dan kunnen we net zo goed een politieke partij oprichten”.

Een andere bezoeker ziet als bezwaar dat een gemeenteraad te snel wisselt: bij elke wisseling verandert het beleid en zo kun je nooit een langetermijnplanning maken. Waarvan acte.....

11 Afsluiting en borrel

Voorzitter van het Waterambacht Henk Hegeman sluit af: er zijn grote stappen gezet om de Blue Deal Leiden Waterstad op de rails te zetten. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 moeten we goed opletten welke plannen de partijen met het water hebben. Hij hoopt dat de Blue Deal overgenomen wordt door de politiek en het Waterambacht overbodig maakt. Hij doet een oproep aan de aanwezigen om aan te sluiten bij het Waterambacht. Er is ruimte voor nieuwe leden met interesse en expertise in waterzaken.

De sprekers, burgemeester Haan van Maassluis en dagvoorzitter John Steegh worden hartelijk bedankt en krijgen als blijk van waardering een nieuwe geïllustreerde uitgave van het boek ‘Het Pauluslabyrint’ van Jeroen Windmeijer. In het boek spelen de Leidse grachten (gedempt en open) een belangrijke rol.

Tot slot was er een geanimeerde borrel waarbij nog ruim nagepraat werd.